

der findes i Verden, og som stammer fra Kong Hamurabis i Babylon 2 000 Aar før Kristus. Han indførte nemlig meget strenge Straffe for dem, der byggede daarligt. Første Gang en saadan Bygherre forsaa sig, mistede han sit Søl, anden Gang mistede hans Slave Hovedet, tredje Gang hans Barn og fjerde Gang han selv, og han blev saaledes ved et naadigt Forsyn forskaanet for at forse sig femte Gang.

At det har den allerstørste Betydning for de moralske og sanitære Forhold i en By, hvorledes der bygges, giver Statistikken klare Beviser paa. Jeg skal tillade mig at nævne et Par ret betegnende Eksempler. Hvis man, hvad man vel nok i nogen Maade kan, tager som Maalestok for et Folks Moral Antallet af de uægte Fødsler, saa viser det sig, at i en By som London, der trods sin uhyre Størrelse, er den bedst stillede Storby i Verden med Hensyn til Beboelsetæthed, idet der kun er 8 Beboere pr. Hus, findes der kun 4 pCt. uægte Fødsler, hvorimod der i en By som Bergen, hvor der er 16 Beboere pr. Hus, er 8 pCt., og i Berlin, hvor der er 32 Beboere pr. Hus, 16 pCt. uægte Fødsler. I Wien er det langt værre: der var før Krigen 55 Beboere pr. Hus og 51 pCt. uægte Fødsler. Og jeg kan bedrøve Københavnerne med, at det paa ingen Maade er bedre fat i København med Hensyn til Tallene til Bedømmelse af Moralen. Jeg skal ogsaa give Dem nogle Eksempler til Belysning af de sanitære Forhold. I Kristiania — herhjemme har vi desværre ikke Statistikken i Orden — er der 3 tæt bebyggede Kvarterer. I det ene er der 30 Beboere pr. Hus, og der er Børnedødeligheden, naar man kun regner med Børn fødte indenfor Ægteskabet — tager man de andre med, bliver det endnu værre —, saa stor, at der dør 30 Børn af hvert Tusind. I et andet Kvarter, hvor der er 44 Beboere pr. Hus, dør der endog 124 Børn af hver Tusind. Og ser vi paa Tuberkulosedødeligheden, viser det sig, at i det første Kvarter med de 30 Beboere pr. Hus er Tuberkulosedødeligheden 0,59 og i et andet Kvarter med 46 Beboere pr. Hus er den 2,53, altsaa mellem 4 og 5 Gange saa høj.

Nu vil maaske nogle sige, at saadan er det nu en Gang med en Proletarbefolkning, og enten den lever under noget bedre eller daarligere Forhold, er det Hip som Hap. Men det er langt fra Tilfældet, det har vi udmærkede Oplysninger om fra England, navnlig fra Liverpool, hvor man kan se, hvorledes en Befolkning arter sig,

naar den kommer ud at bo under sundere Forhold. Der blev i Liverpool i Aarene 1894—1912 nedrevet 22 000 slette Huse, hvis Beboere efterhaanden blev flyttet ud til noget, der svarer til det, vi kalder Havebyer, og dette havde en vidunderlig Indflydelse paa Befolkningen. Politirapporterne viser, at f. Eks. Arrestationerne for Drik gik ned til $\frac{1}{4}$ — blandt de først udflyttede var Nedgangen endda større —, Arrestationerne for Overfald gik ned til $\frac{1}{10}$, og Arrestationerne for andre Forbrydelser, Tyverier og Sædelighedsforbrydelser gik ned til $\frac{1}{11}$. Politiet udtaler, at der havde fundet en personlig Genfødselse og en moralsk Rejsning Sted paa Grund af de forbedrede Boligforhold; Omgangstonen var blevet en helt anden, Børnenes Udseende var blevet ganske forandret, og Dødeligheden var gaaet ned til det halve.

Idealet er selvfølgelig Havebyer, og Idealet skal vi alle sammen stræbe efter, selv om vi ikke helt kan naa det. Det gælder om under de nuværende Forhold at drive paa alle de Kiler, som kan fremme et større og bedre Boligbyggeri. Jeg er derfor meget glad for, at der ifølge det foreliggende Lovforslag ogsaa kan ydes Hjælp til private Bygherrer, som vil underkaste sig de stillede Betingelser, idet det maa være Samfundet ligegyldigt, om det er den ene eller den anden, der bygger, naar der kun kommer gode og sunde Boligforhold frem. Med Hensyn til Lejlighedernes Størrelse vil jeg meget anbefale, at man søger at skaffe 3-Værelers Lejligheder. Det spiller nemlig ogsaa en overordentlig stor Rolle. Selvfølgelig var det bedre, om man havde Raad til 4 Værelser, men saa bliver der vel Tale om dem, man kalder Storborgere, og dem skal man jo ikke hjælpe! Men netop de mindre bemidlede bør stræbe efter at komme til at bo i 3-Værelers Lejligheder. Ogsaa angaaende dette Forhold findes der for Københavns Vedkommende ret talende Tal. For hver 100 Børnedødsfald i 3-Værelers Lejligheder, vil der i 2-Værelers Lejligheder være 129 og i 1-Værelers Lejligheder 179.

Naar der er Tale om at godkende Planerne, gælder det om, at der ikke alene bliver set paa Grundens Værdi og forskellige andre Ting, men ogsaa paa, at Planerne ellers er fornuftige, og navnlig, at Husene ligger saaledes, at alle Beboelsesværelser kan faa Sol og Lys. Dette Spørgsmaal har vi i Odense løst paa en meget smuk Maade. Der er et gammelt italiensk Ord-sprog, som siger, at hvor Solen ikke kommer ind, der gaar Lægen ind, og det er